

¹Накышов Н.Н.,* ²Узденова И.Д., ³Шекербекова М.С.

¹заң ғ.к., аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚУ. Шымкент, Қазақстан

²заң ғ.к., М.Сапарбаев атындағы ГИ. Шымкент, Қазақстан

³заң ғ. магистрі Академик Ә.Қуатбеков атындағы ХДУ. Шымкент, Қазақстан

ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Автор - корреспондент: Nuradin60@mail.ru

Түйін: Аталған мақаланың негізгі өзегі құқықтық мәдениетті арттырудағы құқықтық тәрбие болып табылады. Құқықтық тәрбие - бұл азаматтардың заңдарды құрметтеуге деген құқықтық саналарын қалыптастыру. Құқықтық тәрбие беру баланың жеке тұлғасын қалыптастырып, олардың бойына жоғары идеялық пен қоғамдық меншікке қатынасты көзқарасты дарытудың асыл міндеттерін атқарады. Елімізде жастарға құқықтық тәрбие беру ісіне үнемі маңыз беріп келеді. Себебі, қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі - азаматтар арасындағы құқықтық сауаттылық деңгейінің төмендігі, құқықтық нигилизм, жасөспірімдер арасындағы құқық бұзушылықтар құқықтық тәрбиелеу процесін жүйелі түрде ұйымдастыруды қажет етіп отыр. Әсіресе, құқықтық тәрбиелеудің бірегей формасы - құқықтық білім беру азаматтардың құқықтық сана-сезімін арттыруда маңызы зор. Соның қатарында жас ұрпаққа құқықтық білім беру – оларды әр ісінде жауапты болуға, тәртіпке бағынуға, заңды құрметтеуге, өз құқықтары мен міндеттерін біліп, құқықтық тұрғыда сауатты және мәдениетті болуға баулиды.

Кілт сөздер: құқықтық сана, құқықтық мәдениет, құқықтық тәрбие, құқықтық тәрбие беру нысандары, құқықтық білім беру, құқықтық насихат, заң практикасы, егеменді ел, моралдық-адамгершілік қасиет, құқықтық реформа, Тәуелсіз Қазақстан.

Кіріспе. Құқықтық мәдениет - қоғам мен адам мәдениетінің ажырамас бір элементі. Ол тұтастай алғанда қоғамның моральдық-құқықтық деңгейін көрсететін әлеуметтік-нормативтік жүйенің бір жағы. Құқықтық мәдениет әрбір жеке тұлғаның құқықтық білім мен дағдыларды, құқықтық мінез-құлық ережелерін қабылдау көрсеткіші және құқықтық нормаларды жүзеге асыру қабілеті [3, 30-31]. Сонда қоғамдағы құқықтық мәдениет деңгейін арттыруда құқықтық тәрбие мен білім берудің маңызы өте зор.

Тұлғаны құқықтық қалыптастыру (кейде кең мағынасында «құқықтық тәрбие» деп аталады) әр түрлі факторлардың әсерінен құқықтық мәдениетті қалыптастырудың бүкіл көп қырлы процесі ретінде түсіндіріледі (экономикалық, әлеуметтік, саяси, идеологиялық және т.б.). Ал тар мағынасында құқықтық тәрбие - бұл жоғары деңгейдегі құқықтық мәдениетті қалыптастыру мақсатында адамдардың санасына әсер етудің мақсатты процесі болып табылады. Оның міндеттерінің құрамына мыналар кіреді: - заңдарды білу; - заңға деген ішкі құрмет; - құқықтық білімді тәжірибеде қолдана білу; - құқықтық нормаларға сай әрекет ету әдеттері. Құқықтық тәрбие құқықтық тәрбиелеу процесін құрайтын элементтер жүйесін біріктіреді.

Теориялық талдау. Құқықтық тәрбиелеу жүйесіне субъектілер (тәрбиешілер), объектілер (тәрбиеленушілер) және құқықтық тәрбиелеу іс-шаралары (нысандар, құралдар, әдістер) жатады [2, 496]. Ендігі әрқайсысына сипаттама беріп өтейік. Біріншіден, құқықтық тәрбиелеу жүйесінің субъектілері болып тәрбиешілер табылады. Тәрбиешілер ретінде отбасы, білім беру ұйымдары және әлеуметтік топтар болуы мүмкін. Әсіресе, құқықтық тәрбиелеу процесінде отбасы маңызды рөл атқарады. Себебі отбасы - баланың алғашқы және негізгі тәрбиелену ортасы.

Баланың ең қолайлы еркін өмір сүретін, жайлы да ыстық ұясы ол - отбасы. Жеке тұлға болып қалыптасу үшін адам баласына біріншіден тәртіп, тәрбие, білім қажет, ал тәрбиенің кілті-отбасының өмір тіршілігіне байланысты. Әсіресе, ата-ананың адамдық

қасиеті, адамгершілік бейнесі балаларды тәрбиелеудің негізгі қайнар көзі. Қай заманда болмасын адамзат баласының алдында тұратын ұлы мақсат-мұраттардың қатарында ең негізгісі – өзінің өмірін, тәжірибесін жалғастыратын салауатты, саналы ұрпақ тәрбиелеу. Себебі, ұрпақ тәрбиесі келешегімізді берік ететін басты фактор болып саналады.

Осы орайда, «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген халық даналығына жүгінер болсақ, «Ұлың өссе, ұлы жақсы мен ауылдас бол, Қызың өссе, қызы жақсымен ауылдас бол» деген мақалдың да мән –мағынасы бала мен қыздың болшағына алаңдаушылық білдіргені, сонымен қатар, «Отбасының өнегесі - Отан өнегесі» деп бала тәрбиесінің алғашқы алтын қазығы ата-ана тәрбиесінен бастау алатынын меңзеген.

Қанша ғасыр өтсе де қоғамға, құқықтық мәдениет пен тәрбиеге Абай атамның қара сөздері қайта айналып келтіреді. ХХІ ғасырзаман талабы, дәуір талабы Абай атамның «Балаға көбіне үш алуан түрлі мінез жұғады: біріншісі- ата-анадан, екіншісі- ұстаздан, үшіншісі-құрбысынан» деген сөзінде үлкен көрегенділікті байқаймыз.

Осы орайда әрбір ата-ана баланың өз құқықтары мен міндеттерін білуіне, тәртіпті болуына жол сілтеуі тиіс. Қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі - жастар арасындағы заң бұзушылықтың алдын алуға, қоғамдық тәртіпті сақтауға, жастардың Отан алдындағы борышты, жауапкершілікті сезінуге тәрбиелеуге үлесін қосатын субъектілердің бірі – білім беру ұйымдары болып саналады. Оқу орындарында жасөспірімдердің отансүйгіштікті, құқықтық сана мен құқықтық мәдениетті қалыптастыру, яғни салт-дәстүрлерді, ұлттық құндылықтарды дәріптеу сияқты тәрбиенің кілтін ешкімге бермеу, құқықтық тәрбиеге берік болу - «Ел болам десең, бесігіңді түзе» деген мақал да текке айтылмаса керек. Қоғамның, елдің болашағы жастарды тәрбиелеуде Абай атамның айтқан сөздерін негізге ала отырып, бала тәрбиесіне «ата-ана- ұстаз-қоғам» болып үш жақты тәрбие берілсе еліміздің түтіні түзу, босағасы берік болары сөзсіз дер едік.

Тәрбие - бұл алға белгілі бір мақсат қоя отырып тұлғаны әлеуметтік өмірге даярлау, баланың психикасына жүйелі әсер ету, бойына адамгершілік қасиеттерін сіңіру, өмірге, еңбекке дұрыс көзқарасын қалыптастыру процесі. Әлеуметтік өмірге даярлау екі жақты әсер ететін үрдіс: адамгершілік-моралдық қасиетті санасына құю, ұғындыру және соны құқықтық нормаларын меңгерту және тәртіп пен мінез-құлықтың тәжірибесін жинақтату болғандықтан жасөспірімдердің дамуын қоршаған ортасымен үйлесімділікте жүзеге асыру қажет. Мамандардың айтуынша, жасөспірім шақ – қиын әрі күрделі кезең деп есептеледі. Жасөспірім шақта өмірлік құндылықтарды ізденумен қатар өмірлік көзқарастар қалыптасады. Осы ретте, педагогтар мен ата аналар қауымы құқықтық тәрбие беруде жасөспірімдердің жас және жеке тұлғалық ерекшеліктерін негізге алуы маңызды. Ал тәрбиеленушілер санатына оқушылар, студенттер және жалпы әлеумет жатқызылады. Аталған санаттағы тұлғаларға құқықтық тәрбие беру білім беру ұйымдарының аудиторияларында, қоғамдық ұйымдар мен мемлекеттік мекемелерде жүзеге асырылады.

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылы 1 қыркүйектегі Жолдауында: «Егемендік дегеніміз - жалаң ұран мен жалынды сөз емес. Біз үшін ең маңыздысы - әр азаматтың Тәуелсіздік игілігін сезіне алуы. Оның басты көрінісі – елдегі бейбіт өмір, қоғамдағы тұрақтылық пен тыныштық. Сондай-ақ, халықтың тұрмыс сапасының жақсаруы және жастардың болашаққа нық сеніммен қарауы. Барлық бастамамыз осыған бағытталуда. Біз тұғыры мығым ел болу жолында кедергілерді еңсеріп, қиындықтарды жеңіп келеміз. Мұның бәріне берекелі бірлік пен еселі еңбек арқылы жеттік. Еліміз Тәуелсіздік жылнамасының төртінші онжылдығына қадам басқалы тұр. Бұл кезеңнің оңай болмайтыны қазірдің өзінде айқын байқалуда. Сондықтан, кез-келген сын-қатерге дайын болуға тиіспіз. Тынымсыз ізденіп, ұдайы алға ұмтылуымыз қажет» - деп ерекше атап өтіп, халқына сенім білдіре сөйледі, үміт күтеміз.

Осы сенімді аяқ асты етпей, халық қаһарманы Бауыржан Момышұлының «Тәртіпке бас иген құл болмайды, Тәртіпсіз ер болмайды», «Орынды іске, пайдалы қаталдыққа ешкім өкпелемейді» деген нақыл сөздерін бойға сіңіре отырып азаматтардың құқықтық санасы мен мәдениет деңгейін арттыру- біздің өскелең жастардың алдындағы парызымыз.

Құқықтық тәрбиелеу іс-шараларына нысандар, құралдар, әдістер және құқықтық тәрбие беру нысандарының түрлері келесідей: - құқықтық білім беру (жоғары және орта арнаулы оқу орындары мен мектептегі арнайы дайындық жұмыстары); - құқықтық насихат (дәріс залдары, қоғамдық кеңестер, теледидар, басқа да бұқаралық ақпарат құралдары және т.б. арқылы құқықтық тәрбиелеу); - құқық қорғау органдарының құқық бұзған тұлғаларды құқықтық тәрбиелеуі (яғни, ішкі істер органдарының, соттардың, прокуратураның, атқарушы органдардың және т.б. құқықтық тәрбиелеу қызметі); - заң практикасы (әсіресе құқық қорғау органдарында іс-тәжірибеден өтуші студенттер үшін маңызды) [2, 497].

Жалпы, құқықтық тәрбиенің мақсаты - құқықтық сана мен құқықтық мәдениетті қалыптастыра отырып, құқықтық білім мен құқықтық тәжірибені сақтай отырып ұрпаққа жалғастыру; заңға саналы түрде құрмет көрсету. Құқықтық тәрбие беру баланың жеке тұлғасын қалыптастырып, олардың бойына жоғары идеялық пен қоғамдық меншікке қатынасты көзқарасты дарытудың асыл міндеттерін атқарады. Мемлекетте жастарға құқықтық тәрбие беру ісіне басымдылық беріліп келеді. Көбіне құқықтық сананың төмендігі, материалдық және рухани игіліктердің не екенін дұрыс түсінбеушілік қоғамда жат қылықтарды туғызады. Сондықтан да әр оқушының санасына құқықтық нормаларды дарыту және оны мінез-құлық нормасына айналдыру құқықтық тәрбиенің басты міндетінің бірі болып табылады [4,158-159].

Негізінен, азаматтардың құқықтық санасы мен мәдениет деңгейін арттыруда тәрбие беру нысандарының бірі - құқықтық білім берудің маңызы өте зор. Елімізде тәуелсіздік алған алғашқы жылдардан бастап күні бүгінгі дейін құқықтық білім беру мәселесіне баса мән беріліп келе жатыр. Осы орайда мемлекет тарапынан құқықтық білім беру жүйесін заңнамалық тұрғыда реттеуге қатысты маңызды нормативтік-құқықтық актілер қабылданған болатын. Соның бірі ретінде Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 21 маусымдағы «Қазақстан Республикасында жалпыға бірдей құқықтық оқуды ұйымдастыру жөніндегі шаралар туралы» №2347 қаулысының негізінде қабылданған «Қазақстан Республикасында оқушы жастарды құқықтық оқытудың жүйесін дамытуға» атап өтуге болады. Жалпы, нормативтік құжат өзінің заңдық күшін жойғанымен құқықтық білім беру мәселесін шешуде әлі де өзекті. Тұжырымдамада оқушыларды құқықтық оқытудың басты міндеті ретінде құқықтық тәрбиенің бүкіл кешенін биік құқықтық сана мен заңды қастерлеу дәстүрін қалыптастыруға жұмылдыру көзделген. Тұжырымдаманың мақсаты - құқықтық мәдениет негіздерін қалау болып саналады. Яғни, құқықтық білім беру - құқықтық сана мен құқықтық мәдениет деңгейін қалыптастырушы негізгі нысан. Тұжырымдамада құқықтық оқытудың негізгі мәселелері аталып көрсетіледі.

Мәселен, құқықтық мемлекет құру жағдайында жастар арасындағы қылмыстық ахуал мен орта және жоғары оқу орындарында құқықтық оқытудың төмен деңгейі алаңдаушылық туғызады. Оқу бағдарламаларына сәйкес орта білім беру ұйымдарында құқық негіздері пәні тек 9 сыныпта жүргізіледі және оны оқушылар 32-34 сағат көлемінде бір жыл оқиды. Құқықты жоғары сыныптарда ғана оқыту кеш болады, өйткені құқықтық сана негіздері, тұлғаны қалыптастырудың іргетасы едәуір ертерек қалануға тиіс. Кәмелетке толмағандардың ауыр қылмыстары үшін қылмыстық жауапкершілігі 14 жастан басталатындығын да ескеру қажет. Мектеп оқушылары осы жаста- ақ белгілі бір мөлшерде құқықтық білім алуға тиісті. Құқықтың негізгі принциптері адамгершілік қасиеттермен байланысты екенін ескере отырып, мектепте дейінгі тәрбие мекемелерінде балаларға қоғамдық нормалар «әліппесін» оқыту қажет.

Алайда айта кететін жағдай елімізде жалпы халық арасындағы жастардың құқықтық санасына құқықтық нормаларды сіңіру, сондай-ақ заңға саналы түрде құрмет көрсету мәселесі кең ақпараттық науқан өткізу міндетін қажет ететіні белгілі болды. Құқық нормалары адамның туған сәтінен бастап өмірінің соңғы сәтіне дейінгі қолданылатын заңдылық құралы. жастар болсын, әрбір қоғамның әрбір мүшесі өз құқықтары мен міндеттерін заң нормалары негізінде жүзеге асыруы тиіс. Қоғам мүшелері

әсіресе, жастар конституциялық, әкімшілік, азаматтық, қылмыстық, жер, су, экология, салық, қаржы, еңбек, отбасылық құқық салаларын білуі қажет [5, 15-18].

Қоғам және жеке адам іс-әрекеттерінің барлығы дерлік құқық нормалары арқылы реттеліп жүзеге асырылатыны белгілі. Өлі де жетілмеген заңдар немесе жетілмеген жастар дейміз бе Отанға деген, меншікке деген құқықтық сезім жоқ екені байқалып қалды.

Президент өз жолдауында терең мағыналы болашақ өмірге алаңдаушылықпен 2021 қыркүйек айындағы жолдауында назарға алған міндеттерін айта кетті.

Сонымен қатар, БАҚ өкілдері мен кездесуінде ж ә н е құқық қорғау органдарына үлкен үміт арту керек екенін жете айтып өтті.

Дағдарыстың болу себебі міне осы заң саласындағы үгіт насихаттың дұрыс жүргізілмеуі себебінен болғанын әрдайым өз сөзінде тілге тиек етті.

Құқықтық білім беруде еліміздегі білім беру ұйымдарында өткізілетін «Құқық негіздері» пәнінің жастардың құқықтық санасы мен мәдениетін арттыруда алар орны ерекше деп айтар едім. Жоғарыда қарастырып өткен тәуелсіздіктің алғашқы ширегінде қабылданған тұжырымдамада көрсетілген мәселені шешу мақсатында құқық негіздері пәні қазіргі уақытта 10-11 сыныптарда да өткізіледі. Дегенмен, пәнге бөлінетін сағат саны аз. Жас ұрпаққа құқықтық білім беру – оларды әр ісінде жауапты болуға, тәртіпке бағынуға, заңды құрметтеуге баулитындығын ескерсек, орта білім беретін мектептерде өткізілетін құқық негіздері пәніне берілетін сағат санын көбейту қажет.

Заң ғылымдарының докторы, профессор А.Н.Ағыбаев «Заң» республикалық құқықтық, ғылыми-практикалық журналының 2019 жылғы №5 санында жарық көрген «Құқықтық мемлекетке білімді заңгерлер керек» атты мақаласында: Қоғамда отбасы деген ұғым маңызды роль атқарады, отбасында бала тәрбиесі, оның дәстүрлі әдет-ғұрып заңдарының дәстүрлі, жақтарын ұрпақтар санасына сіңіру, сонымен қатар өз елінің заңың құрметтеуге, адамдық ар-ождан, адамгершілік-моральдық қасиетті бойына, санасына, зейініне сіңіру, адалдық жолына бейімдеу, соның жолында өмірін құрбан еткен ата-бабаларымыздың ықпал, ниеттері ұлан-ғайыр. Бала-бақшаларда еліміздің Ата Заңы – Конституцияда көрсетілген азаматтың басты құндылықтары – құқықтары мен бостандықтары туралы айқындалған түсініктердің мазмұнын, мемлекеттің, мемлекет рәміздерінің маңызын, мемлекеттік құрылысының негізгі ұғымдарын түсіндіруі тиіс.

Орта мектепте оқытылатын құқық негіздері пәнін қайта сапалы түрде дайындап, оны Конституцияға негіздеп шығару керек, осы пәнге бөлінген сағат санын көбейтіп, бір жүктемеге толтырып, дәріс беретін пән мұғалімінің арнаулы заң білімі болуына талап қойған жөн. Өйткені, білім сапасы ұстаздың мамандығына, білгірлігіне тікелей байланысты.

Нәтижелер мен талқылау. Шын мәнінде, ғалымның айтқан пікірі өте дұрыс. Құқықтық білім берудің алғашқы элементтері балабақшадан басталуы тиіс. Жоғарыда атап өткен тұжырымдамада да мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында қоғамдық нормалар «әліппесін» оқыту қажеттілігі аталады. Балабақшаларда құқықтық білім берудің формасы өте қарапайым түрде болуы тиіс. Яғни, бүлдіршіндерді тәртіпті болуға, белгілі бір ережелерді орындауға, үлкендерді сыйлауға үйрету, Отан туралы түсінік беру олардың бойында патриоттық сезімді арттырып, нормаға сай әрекет ету дағдыларының бірінші кезеңдегі белгілерін қалыптастырады.

Құқықтық білім беру барысында жастарға Қазақстан Республикасының Конституциясы жөнінде теориялық мағлұмат беру де негізгі бағыттардың бірі болуы қажет. Әр азаматтың құқықтық санасын арттыруда Ата Заңның рөлі зор. Оның бірнеше себебі бар.

Біріншіден, жете түсініп, оқитын болсақ, мемлекеттің Негізгі Заңында бекітілген құқықтарымыз бен міндеттеріміз барын білеміз.

Екіншіден, Ата Заңдағы құқықтарымыз мен міндеттерімізді жетік білсек, құқықтық сауаттылық жоғарылайды.

Үшіншіден, құқықтық сауаттылықтың жоғары болуы құқықтық сананың артуына

тікелей ықпал етеді.

Төртіншіден, құқықтық сананың артуы құқықтық мемлекет пен азаматтық қоғам қалыптастырудың алғышарты. Сондықтан, өскелең жас ұрпақ Ата Заңның ел егемендігін нығайтудағы рөлін жете түсініп, тағылымды құқықтық тәлім-тәрбие алуы тиіс [7, 4].

Қорытынды. Қорыта айтқанда, құқықтық тәрбие азаматтардың құқықтық сана-сезімі мен мәдениетін арттыруға мүмкіндік беретін негізгі жол. Биыл ел тәуелсіздігінің 30 жылдық мерейлі мерекесі аталып өтіледі. Тәуелсіздіктің ширек ғасырын бағындырған Қазақстан қазіргі таңда әлем мойындаған, халықаралық аренада өзіндік беделі бар мемлекетке айналды. Орда бұзар 30 жылдың ішіндеелімізде Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың бастамасымен көптеген саяси-құқықтық реформалар жүзеге асырылып келеді. Жалпы, саяси-құқықтық реформаларды жүргізудегі басты мақсат - қоғамда заң үстемдігін орнату, халықтың құқықтық сауаттылығын арттырып, құқықтық мәдениетті қалыптастыру болып табылады. Реформалар өзінің тиімді нәтижесін беруде. Бірақ, қоғам алдында халықтың құқықтық санасы мен мәдениетін арттыруда кезек күттірмейтін міндеттер әлі де тұр. Сөз соңында халық қаһарманы Б.Момышұлының «Ұлттық мақтаныш – сол ұлттың адамы үшін қасиетті әрі бұзылмас заң» деген сөзімен аяқтағымыз келеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Сапарғалиев Ғ.С., Ибраева А.С. Мемлекет және құқық теориясы: Оқулық. Астана: Фолиант, 2007. 336 б.

2. Рассказов Л.П. Теория государства и права: углубленный курс: Учебник.- М: РИОР: ИНФРА. М, 2015. (Высшее образование: Бакалавриат). <http://www.cdodd.ru/storage/files/2/7426.pdf>.

3. Ахметов А.С. Проблемы типологии правовой культуры // Вестник КазНУ. Серия юридическая. 2014. №2 (70). 2014. С. 30-31.

4. Құрманалина Ш., Мұқанова Б., Ғалымова Ә., Ильясова Р. Педагогика: Оқулық. 3-басылым. Астана: Фолиант, 2014. 472 б.

5. Ағыбаев А.Н. Қазақстан құқығы пәні жетілдіруді қажет етеді//«Заң» республикалық құқықтық, ғылыми-практикалық журналы. 2019. №7. Б. 15-18.

6. Ағыбаев А.Н. Құқықтық мемлекетке білімді заңгерлер керек//«Заң» республикалық құқықтық, ғылыми-практикалық журналы. 2019. №5. Б. 15-20.

7. Дәрібаев Ғ. Құқықтық сананы арттырады//«Жетісу» Алматы облыстық қоғамдық саяси, әлеуметтік-экономикалық газеті. 29 тамыз, 2020 жыл. №93-94 (18802). Б.4.

Аннотация: В статье рассматриваются понятие правовой культуры и основные направления повышения уровня правовой культуры граждан. Правовое воспитание – это формирование у граждан правосознания и соблюдения закона. Правовое воспитание ставит перед собой благородную задачу - сформировать личность ребенка и привить ему высокое идеологическое и социальное отношение к собственности. В стране всегда придавалось большое значение правовому воспитанию молодежи. Потому что сегодня одной из самых актуальных проблем является низкий уровень правовой грамотности граждан, правовой нигилизм, правонарушение несовершеннолетних, что требует систематической организации процесса правового воспитания. В частности, уникальная форма правового воспитания - правовое образование очень важна в повышении правовой грамотности граждан. В частности, правовое воспитание подрастающего поколения учит их быть ответственным, дисциплинированным, уважать закон, знать свои права и обязанности, быть юридически грамотным и культурным.

Ключевые слова: правосознание, правовая культура, правовое воспитание, формы правового воспитания, правовое образование, правовая пропаганда, юридическая практика, суверенная страна, морально-нравственные качества, правовая реформа. Независимый Казахстан.

Abstract: The article discusses the concept of legal culture and the main directions of increasing the level of legal culture of citizens. Legal education is the formation of legal awareness and observance of the law among citizens. Legal education sets itself a noble task - to shape the personality of the child and instill in him a high ideological and social attitude towards property. The country has always attached

great importance to the legal education of young people. In particular, a unique form of legal education – legal education is very important in increasing the legal literacy of citizens. In particular, a unique form of legal education - legal education is very important in increasing the legal literacy of citizens. In particular, the legal education of the younger generation teaches them to be responsible, disciplined, respect the law, know their rights and obligations, be legally literate and cultured.

Key words: legal awareness, legal culture, legal education, forms of legal education, legal education, legal propaganda, legal practice, sovereign country, moral qualities, legal reform. Independent Kazastan.